

Lovász Krisztina

SZÉKELYEK A FEDÉLZETEN¹

Hommage à Tamási Áron

Tenger sok ideje annak, hogy legutoljára otthon valék, s a *hajnali madár* is már egyre gyakrabban ült meg a vállamon, mint *vijjogó sas fia* kopogtatott éles csőrével, hogy enni adnék az örökké éhes honvágynak.

Jöttek elé mind a hegyek, mezők, a szekérút, rajta egy *okos szekér a figyelő ég alatt, őszi szellőben, tavaszi kikeletben, fehér zimankós* télben forgatva képüket előttem, ahogy azt csak a *teremtett világ* tudja mutatni a föld emberének, *pásztorok ivadéka*nak, aki valójában mindig is valék. *Mikes Kelemennel* éreztem ilyenkor igen nagy barátságot, azzal a számára keserves különbséggel, hogy én hazatérhetek.

Nekiindultam hát újra és talán utoljára, ahogy a *zarándok földműves* egy harmatos reggel elindul a temetőre, felesége sírjához: *virágos veszedelem s megváltás* reménye a kebelében. A temetőn éppen akkorát ásít a föld, hogy egy erdőnyi lelket elnyelne, *gyökér és vadvirág* tartja vissza mindet a *rendes feltámadásig*. *Szép Domokos Annát, virágoszál gyökere* fonja körbe gyengéden a nagy *lélekindulásban*, orcája halovány, fonnyadó *piros alma*. *Okkersárga Ábrahám* is zörgeti vén gerincét, csupa *csont és velő* nélkül, hátha helyet kapna a *kányák* mellett a *templomban*, hisz *zsenge madarászok* az ősei.

Folyvást hallom, *mikor az erdő ébred, zeng a magosság, tavaszi madárszó* kacskaringózik ki a *susogó fenyők* közül, egy *öreg fa gyökere* cikkán. *Csipogó madárka* hívja az anyját, védtelen és puha, mint a beteg gyermek imája. *A tél a völgyben* mindent megdermeszt, állókép a táj, szép fekete rámában szívem subája alatt: belém kucorodik, aztán elhagy, mint egy *hűtelen bátya*.

1 Írásomban Tamási Áron összes novellájának címeit ágyaztam be párbeszédembe, természetleírásba, útleírásba, az író Amerikából hazafelé tartó, elképzelt útját használva keretként. Odaképzelttem egy nagy óceánjáró fedélzetére Tamási Áront és misztikus vagy éppen játékos történeteit, agyafúrt alakjait. Az egyes novellacímek néhol ragozott vagy toldalékos formában jelennek meg, hiszen mondatba ágyazásuk – a középpontozást is beleértve – igen nehéz feladat. Mindenütt dőlt betűvel jelöltem a címeket a szövegben, hogy jól elkülönüljenek: pontosan százötvenet.

Tarisznyámban csak valami *keserű kenyér, hazai babér* és három fej vereshagyma sírdogál a *fanyelű bicska* után, hadd enném meg őket, mert fene nagy árvaságban vannak, amióta *Egyenes Tóbiás* elfeledkeze róluk, s a hosszú hajóúton igencsak elunták magukat. *Szerelmes csillag* az én szülőfalum, minden este megjelenik a lélek sötét vásznán, hogy utat mutasson, néha vibrál a fénye, mint *gyertyaláng a szélben*. De az *erdélyi csillagok* nem adják fel egykönnyen, *test és lélek* egyaránt senyved, mint *Lőrinc két almája*, egyformán. Ha előbukkannak vacsora tájt vagy *világló éjszaka*, na olyankor ráveti a kedélyre útipalástját az *árnyas szülőföld*, hogy rögtön mehetnéke támad az embernek oda, *ahol a rügyek és reménység hétszínű virága* terem szanaszét, s *Júdás fája* illatozik, amikor *virágzik a csemete*.

Sokan vagyunk a hajón, mintha *rokonom kalapját* is látnám, imhol *tokodi atyafiak*, a *hopposi legények*, kis *erdélyi társaság* gyűlik össze s mindnek hazahúz a szíve. Amerika *helytelen világ*, hétszínű világ, a *szabadság madara* a *szegénység szárnyaival* csapdos ott mindenütt. „*Hazafiak*”, akik a *vad szerencséiben* bíznak. Az 1926. utca sarkán egy *bujdosó katona* búsong az *antalsi szivárvány* után, *Báts Eszter mit tettél vele?* Azt beszélik, a nagy vízen túl ért véget *Rebeka pályafutása* es.

Mindez *káprázat* talán, az óceán hullámai okozzák s a pára, összecombolyodnak az alakok a ködben. A hatalmas hajó elringat, olyan lassú, akár egy *öreg pillangó* szárnylengése, nyomában csitul a szenvedés. Kicsit vidámodva-forma, minden utazásnál eszembe jut az a nagy utazás *Gyulafehérvárra*, amikor egy *tündéri kecskét* vittünk a vásárba. A ándungos cápnak nem tetszett az új gazdája, így csukabukázva az erdőn át visszamekegte magát hozzánk.

Már a *Baktériótónél* járhattunk, amikor egy vankuly székely feljött a tatra szétnézni s valami társaságot is keresni ejsze, amiben egy kőza *légi sugallat* is megsegíté hajóbillenés formájában, és fene nagy indulatjában nekem csapódik, akaszkodik, mint *szikra fia* a száraz gyertyánba. *Tulipános téli sapka* lehetne rajta, ha éppen úgy van kedvem megírni, de jobbnak láttam nem feszíteni a húrt, mielőtt *haszontalan vértanúvá* válnék a keze között.

- *Tarka nap* ez a mai - szólalt meg végül s nem resteltet bemutatkozni: *Szász Tamás, a pogány, siratnivaló székely vagyok*, de nem a *Bambuc ördög*, akinek gondol s ez *intelem* is egyben! Dörögte búsan-fenyegetően, nehogy hibát találjak az ő kedvibe s vigyázzak, mert

emésztő *virtus* rágja épp. Ennek bizonyítására szolgált vala *egy légy*, amit úgy lesedert a borospohara szádjáról, hogy csak úgy nyikkant szegény. Aztán meg masinapálinkát ivott inkább és folytatólagosan.

- *Barátom, a medve* se mondhatta vóna szebben, pedig az *dölyfös gazda* a Szarkakő kopac fején, *nem mese!* – felelem nagy megindulásomban, békítőleg. Igyál egy kártya vizet s nézzed, komám, milyen szépen, *szabad pályán forog a föld, az angyalok éneke* kíséri, ahogy *Rózsafa néni* tud csak kántálni, reves fa hangján – *ugyebár Tallér* komám?

Észrehevém, hogy közben Tallér Gyula is előmerészkedik a hajó bütüjéből, mintha *dínomdánom illata* csalogatná elő a székelyeket szerre.

- *Ünnepi vak tyúk* tud *szorgalmas tojást* tojni, ugyebár – jegyzi meg böcsködve Tallér, hogy így meg lett szólítva, s mindjárt felderül a kedélye, mint *házi macskának aranyegér* látására ama *legendás disznótor* alkalmával.

- A tyúkot ne emlegessük itt, az anyja karalábéját!!! – böszül fel *Babra és Ibolya* sír, siratja lányságát.

- Olyan ez, mint a *sóvidéki társasjáték* – szólok nagy titokzatosan, mire *két kicsi magyar* is eléugrik a semmiből, játszódnának sófalvás módiban, míg apjuk a szenet vágja Amerikába, *gond és buzgalom* a vacsorája.

- Hát, milyen játék az? – kérdé a sültpogány s mingyá kedve támad egy kis *lővért* inni, ha nem vigyázunk.

- Hát, ez olyan, mint amikor a Jóisten *kivirágozott kecskeszarvakat* tesz a *hollódi rózsák* tövibe s elrendeli Szent Péternek dekrétba: „*Ha igazság, harmatozzék, s az igazak álma* mindig virágozzék!” Egyszóval *igazitás a világon* – válaszolom nyakason.

- *Ezer ecet és vadvirág, Czincziri Hám, Aranylánc!!!* – cifrázza Szász Tamás a káromkodást, mivel istentelen leve. Nem bánom, játszódjunk, ne csak szájjal szántsunk, *Szerencsés Gyurka* módjára – bölintja sűrű fejével, s egyből érdeklődéssel néz, mint vágás előtt a *húsvéti nyúl* a *hazug sünnre*. Közben *harmat és vér* ereszkedik bajszára, ez a különös *magyari jégvirág*, amit az *öreg fiú, December* rajzol minden férfi arcára.

- Haj, a *munkácsi sapkák* most igen jól szolgálnának! Megfognák az észet, hogy el ne repüljön a szélben! – vetem elé az újabb témát s toldom tovább a sófalvi játékot.

Merthogy a *székely ember észbelileg* igen jól el van eresztve, *világ és holdvilág* is láthassa. Messze híres a *gombás székely*, Vén Szurkos István, aki rászedte a tímárokat mind, de *Iparos Bimbó* Lőrinc is tudta a szót szóval hinteni, hogy befinyelődje magát mekánikus segédnek, nem várta meg, míg *leszáll a dér, a legényfa kivirágzik* s belőle meg *jégvirág vőlegény* leszen. A hírös *járványbíró* Fórikáról se feledkezzünk meg, valamint a *vargyasi kalóz* is szép példával jár elé, ha csúfolódásról van szó. Leginkább azonban *Szótartó Füttyögi* esze ejt ámulatba, aki követte az anygalt a kocsmába, s addig addig, míg végül megette a bort.

Játék és vér volt a székely ember bölcsőjénél s mint *két tudós* örökökné bakalódának, hogy melyiküknek van nagyobb tudománya. Végül a *három testvér* közül a harmadik győzött, mert a szegénység is keresztapaságot vállalt. *Fekete Sáfránnak* volt csak szerencséje, hogy végül Gazdag Sáfrán lett belőle, igaz nem is vót székely.

- Jó vóna, ha már elkezdené ezt a játékot, nehogy a *karácsonyi pásztorocskák* ideérjenek s a *kivilágított fapiac* szélibe is bészárjon a bodega, mert menten széttöröm a pohárszéket! - fenekedett Szász.

- Nono, *pohártörők!* - szól közbe Galambos Lázár, *vigadjatok ügyesen!* Különbe jó a *Rézangyal* s levágja a nyelvünket, nyissz-nyássz, imádkozósat, káromlósat, neki aztán mindegy!

Éppen elérkezett az idő, hogy a költő is megszólaljon, ha nem is ékesen.

- Demeter vagyok, a költő, *Vagyis kutyán*, Kutyán Demeter, majdnem egy évig!

- *Szerelmesek* ők Pupillával, aki múzsája, szíve választotta, s köztudomású, hogy a szerelem a költő tintája, amibe ékesszólása pennáját belémárthatja - kuncogok szelíden a többi utazó felé.

- Most Kutyán egy évig, vagy költő egy évig? - Rókönyödik a *mákodi nagy vitéz*. Mákodi Gergely, jó pásztor, de kicsit tengeribeteg, holdas báránkját szorongatva megül csendben.

- *Tűzet vegyenek!* - kiáltja közbe Boda Ferus minden előzmény nélkül s bekapcsolódván a fene nagy találkozóba, bár tőle mindenki odébb húzódik, veszélyes szokása mián s mer baj van a fejével.

Már éppen elszövédni készül a nap, s a cseszlék is nagyobb kedvvel szívják a vándorok vérit, én a szép *Bodoruról* kezdenék álmodozni, amikor *Szeder és Butyka* is eléjövének az ők történetükkel s a

viaszbabával, amiből a Butyka háza lett. Követelik, hogy immár ők es kapjanak fehér lapot!

Nem hagynak ezek merengeni a szép sötét óceánon, egyre többen bújnak elé! – morfondérozok magamba, mert máris jó *Hírnök Árpád* s elmeséli, hogyan találkozott Könnyű Kálmánnal, a *pókos magyarral*. Rozsda közkatoná, azaz *Ragya kettő* is ragaszkodik a baráti társasághoz s az igazi Ragyához, Vencelhez, hogy tartsanak ők össze a mennyek országában is, ha már egy *bomba* fog velök végezni.

Mivel már közeledénk a szárazföldre, valahogy öszve kellett sűríteni a hátramaradottakat, mire kiköt a hajó.

– *Népszakértők* itt mind! – mordul fel a *hegyi csatában* Mordióssal oly szépen küzdő székely –, aztán azt se tudják, milyen a szikláról leduvadó, szennyes-habosan tajtékzó *erdélyi tánc*, a medvés csürdönglő!

– Hagyjad no, András, *hisz János nemzései* vagyunk valahányan, Tamási János Áron a mi szülőatyánk – csitít *Hűséges Mártonka*, szavai egy *társadalmi jelentéssel* is felérnek, ahogy kinyilatkozza. Nem rest s rögvést elmeséli, hogyan lett a bárányból táltos csitkó, aki megrúgott egy ördögöt.

Messziről már dereng a kikötő, amikor a hajóhoz fenődik egy hatalmas árny, valami élőlény lehetett fénykorában, mert most igen-csak meg van halva, ahogy budákol a hajólapát alá, holtában is szégyellé cafrangos irháját. Ha nem az óceánon lennénk, Mordióssnak is gondolhatnám, mert bűzre eccer igen hasonlítanak: ez is, az is immár *dög a természetben*. Eléggé bűzlik szegény bálna, mert mind, aki ott van egyszerre kiáltja, ahogy az meg vagyon írva:

– *Szippants, Mihály!* Mihályka orcája felderül az ismerős felszólításra, de leginkább Dimén Ilka simogatására.

Nagy hirtelen vége szakad a fedélzeti beszélgetésnek, de már épp ideje vót, hogy nem kell figyelmeznem mindenfelé, mert közben is csak egy irányba szaladoztak a gondolataim: hogy végre valami gajdosra lépünk, s hazaérünk egészséggel fárságra, a nevezetes eseményre, amit csak úgy híznak a régi öregek s a még régebbiek, hogy *Ördögváltozás Csikban*. Akkor aztán adnék a bornak suvadást lefelé a torkomon, s iszánkodó hangokkal mecseregném a legszebb *himnuszt egy számmal*.